

Riktlinjer för barn- och elevhälsa i Örebro kommun

P R O G R A M
P O L I C Y
R I K T L I N J E
H A N D L I N G S P L A N

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Inledning	4
Skollagen	4
Centrala begrepp	5
Barn- och elevhälsa är hela förskolans, grundskolans och gymnasieskolans uppgift	5
Lärande och hälsa går hand i hand.....	6
Verksamhetsidé.....	6
Samverkan mellan arbetslag och barn- och elevhälsa	7
Barn- och elevhälsans uppdrag och arbete	7
Barnhälsoteamet/elevhälsoteamet är navet	7
De olika kompetensernas uppdrag och arbete.....	8
Sekretess och samtycke	14
Samverkansparter	15
Dokumentation och arkivering	15
Systematiskt kvalitetsarbete	16
Barn- och elevhälsans organisation och utveckling	16
Referenser	17
Bilaga 1. Styrdokument	19
Bilaga 2 Avtal och samverkansdokument	21

PROGRAM/PLANER uttrycker värdegrund och önskvärd utveckling av verksamheten inom Örebro kommun.

POLICY uttrycker ett värdegrundsbaserat förhållningssätt för arbetet i Örebro kommun.

RIKTLINJE säkerställer ett riktigt agerande och en god kvalitet vid handläggning och utförande i Örebro kommun.

HANDLINGSPLAN anger strategier och konkreta åtgärder för att nå den politiska viljeinriktningen och fastställda mål på olika nivåer i organisationen.

Sammanfattning

Elevhälsa är, i och med den nya skollagens (2010:800) genomförande, ett nytt begrepp och anges som ett av skolans ansvarsområden. Elevhälsans uppdrag, angivet i skollagen är att främst arbeta förebyggande och främjande, och att bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa. Det finns tydliga samband mellan elevernas framgång i skolan och hur deras framtid kommer att bli, socialt, ekonomiskt och hälsomässigt. Barns och elevers lärande och hälsa är nära sammanbundna med varandra och påverkas på många sätt av samma generella faktorer. Att nå grundskolans mål är därför en skyddsfaktor för framtiden. Förskolan och skolan bör därför lägga kraft på att skapa förutsättningar för lärandet.

Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Alla elever ska, utöver skolläkare och skolsköterska, ha tillgång till psykolog, kurator och personal med specialpedagogisk kompetens. Elever i alla skolformer; utom förskolan och förskoleklassen, ska också ha tillgång till studie- och yrkesvägledning.

Riktlinjer för barn- och elevhälsa anger hur samverkan kring barns och elevers lärande, hälsa och utveckling ska bedrivas i Örebro kommun. Dokumentet är ett styrdokument som anger ramar för verksamheten och som syftar till att ge struktur

Örebro kommun har valt att utvidga elevhälsan till att även omfatta förskolan i samverkan med barnavårdscentralen (BVC). Kommunen har således ett gemensamt uppdrag för arbetet med barns och elevers hälsa i förskola, grundskola och gymnasieskola. Inom förskolan använder vi begreppet barnhälsa och inom grundskolan och gymnasieskolan elevhälsa.

Kommunledningskontorets förslag till beslut

1. Programnämnd barn och utbildning antar Riktlinjer för barn- och elevhälsa i Örebro kommun.
2. De nya riktlinjerna träder i kraft fr.o.m. vårterminen 2013 och ersätter tidigare Riktlinjer för barn- och elevhälsa (Dnr 234-04)
3. Riktlinjerna skall följas upp efter vårterminen 2014

Inledning

Riktlinjer för barn- och elevhälsa anger hur samverkan kring barns och elevers lärande, hälsa och utveckling ska bedrivas i Örebro kommun. Ett framgångsrikt och välutvecklat barn- och elevhälsoarbete kännetecknas av en tydlig organisation och rutiner. Dokumentet är ett styrdokument som anger ramar för verksamheten och som syftar till att ge struktur. Uppdraget är att stödja barns och elevers utveckling mot verksamhetens mål, som omfattar både kunskaper och värden. Riktlinjerna visar på en främjande och förebyggande riktning, med ett barn- och elevperspektiv.

Örebro kommun har valt att utvidga elevhälsan till att även omfatta förskolan i samverkan med barnavårdscentralen (BVC). Kommunen har således ett gemensamt uppdrag för arbetet med barns och elevers hälsa i förskola, grundskola och gymnasieskola. Inom förskolan använder vi begreppet barnhälsa och inom grundskolan och gymnasieskolan elevhälsa. Tillsammans bildar de en gemensam barn- och elevhälsa som har ett särskilt uppdrag att stödja och skapa goda förutsättningar för barns och elevers lärande samt möta deras olika behov.

Skollagen

Elevhälsa är, i och med den nya skollagens¹ genomförande, ett nytt begrepp och anges som ett av skolans ansvarsområden. I den tidigare skollagen² användes begreppet skolhälsovård³ men i SOU-utredningen Från dubbla spår till elevhälsa⁴ införs begreppet elevhälsa som också omfattar övrig elevvård. Elevhälsans uppdrag, angivet i skollagen är att främst arbeta förebyggande och främjande, och att bidra till att skapa miljöer som främjar elevernas lärande, utveckling och hälsa.

Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Alla elever ska, utöver skolläkare och skolsköterska, ha tillgång till psykolog, kurator och personal med specialpedagogisk kompetens. Elever i alla skolformer; utom förskolan och förskoleklassen, ska också ha tillgång till studie- och yrkesvägledning.

¹ Skollagen (2010:800)

² Skollagen (1985:1100)

³ I hälso- och sjukvårdslagen (SFS 1982:763) används dock begreppet skolhälsovård.

⁴ Statens offentliga utredning 2000:19

Centrala begrepp

Barnhälsa

Barnhälsa är benämningen på den elevhälsa som man inom Örebro kommun valt att utvidga till att även gälla förskolan och där ingår även sköterska och läkare vid barnvårdscentral (BVC- sköterska och BVC- läkare).

Elevhälsa

Elevhälsa är benämningen på de kompetenser som utifrån skollagen ska finnas inom förskoleklass – gymnasiet, samt grundskola och gymnasieskola. I Örebro kommun ingår även studie- och yrkesvägledare med vägledarkompetens i elevhälsan.

Elevers arbetsmiljö

Vikten och graden av gemenskap, tillhörighet, trygghet och kamratskap är avgörande för hur barnen och eleverna trivs och lyckas i skolan⁵. Värdegrunds- och likabehandlingsarbetet är en mycket viktig faktor för barnens och elevernas utveckling mot målen. För att göra skolarbetet meningsfullt och skapa motivation behöver alla elever få möjlighet att se en väg till en framtida plats i yrkeslivet och formulera mål för sin framtid. Elevernas arbetsmiljö styrs av arbetsmiljölagen⁶ och är en del av elevernas lärandemiljö. Barnen i förskolan omfattas inte av arbetsmiljölagens bestämmelser, men av förskolans läroplan⁷ som beskriver vikten av en god lärandemiljö.

Främjande arbete

Ett främjande arbete identifierar frisk- eller skyddsfaktorer och stärker dem (se vidare under rubriken Verksamhetsidé).

Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet ökar tillgången till skyddsfaktorer genom att identifiera, kartlägga och minimera riskfaktorer (se vidare under rubriken Verksamhetsidé).

Barn- och elevhälsa är hela förskolans, grundskolans och gymnasieskolans uppgift

Förskolan och skolan är platser för lärande. Ett gott samarbete mellan hem och förskola eller skola, som kännetecknas av delaktighet och inflytande, är en förutsättning för att på bästa sätt främja barns och elevers lärande och trivsel. Goda relationer mellan pedagoger, barn och elever ger möjligheter att skapa utvecklande och kreativa lärandemiljöer och är förutsättningar för att eleverna ska trivas, utvecklas och nå målen.

⁵ Vinnerljung (2010), Ogden (2003), Ogden (2005), Svensson (2011)

⁶ SFS 1977.1160, med kompletterande förordningar

⁷ Lpfö 98, Läroplan för förskolan, reviderad 2010

Lärande och hälsa går hand i hand

Barns och elevers lärande och hälsa är nära sammanbundna med varandra och påverkas på många sätt av samma generella faktorer. Delaktighet, inflytande och möjligheter att påverka är avgörande både för lusten att lära, självkänslan och hälsan. Pedagogernas arbete ska präglas av ett barn- och elevperspektiv. Det är betydelsefullt att tidigt arbeta främjande och förebyggande, vilket innebär att arbetet i förskolan är särskilt viktigt.

Det finns tydliga samband mellan elevernas framgång i skolan och hur deras framtid kommer att bli, socialt, ekonomiskt och hälsomässigt. Att nå grundskolans mål är därför en skyddsfaktor för framtiden. Förskolan och skolan bör därför lägga kraft på att skapa förutsättningar för lärandet⁸.

Verksamhetsidé

Barn- och elevhälsans verksamhetsidé utgörs av Örebro kommuns barnvision och trygghetsvision samt ett främjande och förebyggande förhållnings- och arbetssätt. Örebro kommuns barnvision bygger på barnkonventionen.

Att göra verksamhetsidén till sin

Uppdraget för varje förskola och skola är att i sin verksamhetsplan konkretisera verksamhetsidén i den egna verksamheten. Den ska omsättas i handling och aktivitet och bli en del i skolans systematiska kvalitetsarbete.

Barnvisionen

”Varje barn i Örebro, utan undantag, har rätt att leva och att utvecklas under omständigheter som gynnar barnets eget bästa och som beroende på barnets ålder och mognad, tar hänsyn till dess egen vilja och åsikter”.(Kommunfullmäktige 2001)

Trygghetsvisionen

”Alla barn och ungdomar i Örebro kommun har rätt till en trygg miljö i förskolor och skolor. Ingen ska bli utsatt, kränkt eller mobbad. Detta är ett ansvar för varje vuxen, liksom för alla barn och ungdomar” (Kommunstyrelsen 2002)

Främjande arbete

Det främjande arbetet pågår ständigt i förskolan och skolan. Det innebär bland annat ett pedagogiskt arbete som gynnar ett gott socialt och emotionellt klimat, att barnen och eleverna har en god psykisk och fysisk hälsa samt goda matvanor. Barnen och eleverna ska uppleva sig delaktiga i verksamheten och bekräftas positivt. Elevernas upplevelse av att det går bra och att de har framgång i skolarbetet är viktigt. Elevernas upplevelse av att skolan är meningsfull, begriplig och hanterbar, är i sig viktiga frisk- och skyddsfaktorer. Ju fler skyddsfaktorer en

⁸ Danemark, Englund, Germundsson (2010)

individ har omkring sig, desto bättre kan individen hantera olika påfrestningar och oförutsedda livshändelser⁹.

Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet görs för att minimera de riskfaktorer som uppmärksammas och identifierats genom kartläggning. Riskfaktorer kan till exempel vara låga förväntningar från vuxna, brist i struktur i förskola och skola, dåliga kamratrelationer, stress och konflikter i familjen. Arbetet med att förebygga psykisk ohälsa kan handla om att lägga till goda beteenden, levnads- och livsstilsvanor som blir skyddsfaktorer i barnets och elevens liv.

Effektivt förebyggande arbete bygger på kunskap om hur man arbetar med skyddsfaktorer, istället för att lägga fokus på det som inte fungerar på ett tillfredsställande sätt.

Samverkan mellan arbetslag och barn- och elevhälsa

Samverkan mellan pedagoger på förskolan/skolan, och barn- elevhälsan är en förutsättning för att ett förebyggande och främjande arbetssätt ska kunna komma till stånd och som ska bidra till en god miljö för utveckling och lärande.

Arbetslaget i förskolan/skolan ska, tillsammans med förskolechef/rektorer och barn- och elevhälsans kompetenser, ansvara för att ge alla barn och elever förutsättningar att nå skolans mål¹⁰.

Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen ska uppmärksammas och anmälas till rektor så att elevens behov av stöd utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Om åtgärdsprogram behöver utarbetas ska eleven och vårdnadshavaren ges möjlighet att delta. Om det framkommer att ett barn i förskolan är i behov särskilt stöd ska förskolans personal, vårdnadshavare, förskolechef och barnhälsoteamet samverka för att utforma de särskilda stödinsatserna

Barn- och elevhälsans uppdrag och arbete

Barnhälsoteamet/elevhälsoteamet är navet

Navet i barn- och elevhälsans arbete utgörs av förskolans, grundskolans och gymnasieskolans barnhälsoteam/elevhälsoteam. Barnhälsoteamet inom förskolan ska omfatta förskolechef, specialpedagog, psykolog, kurator, BVC-sköterska och BVC- läkare (i första hand barnläkarkonsult). Elevhälsoteamet inom förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola omfattar rektor, specialpedagog¹¹, skolsköterska, skolläkare, psykolog, kurator¹² och studie- och

⁹ DO, BEO och Skolinspektionen (2009), Björklund, Cesares Olsson, Philipsson (2010)

¹⁰ Skollagen 2010:800 1 kap 4§

¹¹ Örebro kommun har valt att beskriva den specialpedagogiska insatsen utifrån kompetensen specialpedagog.

¹² Örebro kommun har valt att beskriva den psykosociala insatsen utifrån kompetensen kurator istället för socionom som används i skollagen.

yrkesvägledare¹³. Barnhälsoteamet/elevhälsoteamet har ett gemensamt uppdrag, och dessutom har varje profession inom gruppen egna ansvarsområden.

Barn- och elevhälsan ska

- stödja och stärka barns och elevers utveckling mot förskolans och skolans mål
- utveckla lärandemiljöerna utifrån barns och elevers behov
- arbeta utifrån barns och elevers perspektiv och deras rätt till delaktighet och inflytande
- arbeta förebyggande för att främja en god fysisk och psykisk hälsa bland barn och unga
- arbeta med barn-, elev- och föräldrakontakter
- arbeta med konsultation, handledning och utbildning av personal
- arbeta med utvecklingsfrågor, kompetensutveckling, uppföljning och utvärdering av barn- och elevhälsan
- arbeta med utredningar och funktionsbeskrivningar och i skolan vara ett stöd i arbetet med åtgärdsprogram¹⁴ samt vägledning inför framtida studier och yrken
- arbeta med förskolans och skolans trygghetsarbete
- arbeta förebyggande mot ANDT (alkohol, narkotika, dopning och tobak) bland äldre elever.

De olika kompetensernas uppdrag och arbete

Förskolechef

Förskolechefen¹⁵ har det övergripande ansvaret för att förskolans verksamhet utvecklas, med fokus på en god lärandemiljö för alla barn. I det utvecklingsarbetet har förskolechefen stöd av barnhälsans kompetenser. Som ledare för barnhälsan ska förskolechefen säkerställa dess kvalitet och tydliggöra dess uppdrag. Förskolechef ska

- utforma förskolans lärandemiljö så att barnen får tillgång till en bra miljö och material för utveckling och lärande

¹³ Samtliga skolformer, utom förskolan och förskoleklass, skall ha tillgång till studie- och yrkesvägledning.

¹⁴ Skolverket (2008)

¹⁵ Lpfö 98 reviderad 2010

- utforma verksamheten så att barn får det särskilda stöd och den hjälp och de utmaningar de behöver
- upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera förskolans plan för att förebygga och motverka alla former av diskriminering och kränkande behandling, som mobbning och rasistiska beteenden bland barn och anställda
- genomföra det systematiska kvalitetsarbetet under medverkan av förskollärare, barnskötare och övrig personal samt erbjuda barnens vårdnadshavare att delta i kvalitetsarbetet
- samverka med grundskolan för att skapa förutsättningar för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete.

Rektor

Rektor har det övergripande ansvaret för att skolans verksamhet utvecklas, med fokus på en god lärandemiljö för alla elever. I det utvecklingsarbetet har rektor stöd av elevhälsans kompetenser. Som ledare för elevhälsan ska rektor säkerställa verksamhetens kvalitet och tydliggöra elevhälsans uppdrag.

Rektor inom samtliga skolformer ansvarar för att leda och samordna det pedagogiska arbetet¹⁶ så att

- skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till nationella mål och kunskapskrav samt trygghetsplan
- arbetsformer utvecklas så att ett aktivt elevinflytande gynnas
- undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver
- behov av särskilt stöd skyndsamt utreds, så snart rektor fått kännedom om att det befaras att en elev inte kommer att kunna nå kunskapskraven. Om en elev uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation utreds detta också skyndsamt.
- eleven får det stöd som utredningen visar att eleven är i behov av för att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås
- beslut om att införa eller inte införa åtgärdsprogram tas.

Rektor inom grundskolans lägre åldrar och förskolechef har ett gemensamt ansvar för att samverka mellan förskola och skolan, så att goda förutsättningar skapas för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete.

Rektor inom grundskolans högre åldrar och rektor inom gymnasieskolan har ett gemensamt ansvar för samverka mellan grundskola och gymnasieskola så att goda förutsättningar skapas för en samsyn och ett förtroendefullt samarbete.

¹⁶ Skollagen (2010:800), Lgr 11, Lpo 94 och GY 11

Specialpedagog

Den specialpedagogiska kompetensen omfattar en fördjupad kunskap inom området specialpedagogik samt kunskap om barn och ungdomars lärande utifrån områdets vetenskapliga grund (de beteendevetenskapliga, samhällsvetenskapliga, medicinska, pedagogiska och språkvetenskapliga forskningsfälten). Kompetensen omfattar insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, samt kunskap om samband mellan vetenskap och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen.

Specialpedagogen ingår i barn- och elevhälsan med specialpedagogisk kompetens. De specialpedagogiska insatserna ska ses som ett komplement till förskolans och skolans allmänna pedagogiska verksamhet.

Specialpedagogen ska

- identifiera framgångsfaktorer och styrkor i lärandemiljön som gynnar barn och ungas utveckling mot målen
- arbeta med barn och elever för att identifiera, analysera och delta i arbete med att undanröja hinder och orsaker till svårigheter i olika undervisnings- och lärandemiljöer
- genomföra pedagogiska utredningar och analysera svårigheter på organisations-, grupp- och individnivå
- vara en kvalificerad samtalspartner, handledare och rådgivare i pedagogiska frågor för förskolans och skolans pedagoger, elever, vårdnadshavare och andra berörda yrkesutövare
- i samverkan med skolans pedagoger, elever, vårdnadshavare och/eller andra berörda aktörer utforma och delta i arbetet med att genomföra åtgärdsprogram; för att stödja barn och elever samt utveckla verksamhetens undervisnings- och lärandemiljöer
- genomföra uppföljning och utvärdering samt leda och stödja utveckling av det pedagogiska arbetet för att förskolan/skolan ska kunna möta behoven hos alla barn och elever.

Speciallärare

Speciallärare med olika specialinriktningar kan också ingå med sin kompetens i elevhälsans arbete. I de nya speciallärarutbildningarna finns någon av följande specialinriktningar: barn och elevers språk-, läs och skrivutveckling eller barns och elevers matematikutveckling. Lärande- och kunskapsutveckling hos barn och elever med dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller utvecklingsstörning.

Specialläraren ska

- arbeta med elever, medverka i förebyggande arbete och bidra till att undanröja hinder och svårigheter i olika lärmiljöer

- delta i arbetet med att utforma och genomföra åtgärdsprogram för enskilda elever i samverkan med berörda aktörer
- beroende på specialisering vara en kvalificerad samtalspartner och rådgivare i frågor som innefattas av specialinriktningen
- genomföra pedagogiska utredningar och analysera svårigheter för individer i de lärmiljöer där barnet eller eleven får sin undervisning eller vistas under förskole- eller skoldagen
- genomföra uppföljningar och utvärderingar och leda utveckling av det pedagogiska arbetet med målet att kunna möta behoven hos alla barn och elever.

Kurator

Kurator är sakkunnig i socialt arbete och sociallagstiftning och står för den sociala- och psykosociala kompetensen. Kompetensens centrala utgångspunkter är teorier om mänskliga beteenden, förändringsarbete, sociala system och människors samspel med sin omgivning. Kompetensen innebär fördjupad kunskap i bl.a. beteendevetenskap, samhällsvetenskap och juridik med särskild inriktning på barn, ungdom och familj. Det innebär ett arbetssätt som utgår från en helhetssyn och grundar sig i kommunikation, bemötande och relationer och betydelsen av det sammanhang eleven befinner sig i.

Kurator ska

- bidra med socialt och psykosocialt perspektiv i utvecklingen av den pedagogiska verksamheten och därigenom medverka till att alla barn och elever når kunskapsmålen och utvecklas socialt och emotionellt i en miljö som främjar lärande
- bidra med socialt och psykosocialt förändringsarbete på individ- grupp- och organisationsnivå och tillföra kompetens i socialt arbete utifrån beprövad kunskapsteori och evidensbaserade metoder
- utifrån ett psykosocialt perspektiv arbeta kompetenshöjande gentemot personal och skolläring genom fortbildning, handledning och konsultation
- uppmärksamma elever som far illa, elever i socialt utsatta sammanhang och elever som visar tecken på psykisk ohälsa
- genomföra samtal såsom stöd-, motivations-, kris- och konfliktsamtal liksom utredande, rådgivande och bearbetande samtal med enskilda elever och deras familjer
- bidra med ett socialt perspektiv när elever i behov av särskilt stöd får sina behov utredda och bedömda samt föreslå adekvata insatser
- medverka i arbetet med att upprätta, implementera och revidera handlingsplaner.

Psykolog

Den psykologiska kompetensen omfattar kunskap om barns och ungdomars utveckling och förutsättningar för lärande. Den vilar på beteendevetenskaplig, samhällsvetenskaplig och naturvetenskaplig grund och innefattar kunskap från många av psykologins olika discipliner som utvecklingspsykologi, evolutionspsykologi, pedagogisk psykologi, hälsopsykologi, neuropsykologi och grupp- och organisationspsykologi. Den omfattar också kunskap om livskriser och deras samband med tidigare livserfarenheter och kunskap om kommunikation och samspel mellan människor. Kunskap om hälsofrämjande och förebyggande åtgärder, skydds- och riskfaktorer ingår också liksom fördjupade kunskaper i handledning och konsultation samt specifika kunskaper vad gäller utvecklings- och förändringsarbete.

Psykologens arbete i barn- och elevhälsan ska i huvudsak vara konsultativt och personalstödande. Det förebyggande arbetet i låga åldrar samt tidiga insatser ska prioriteras.

Psykologen ska

- tillsammans med personal inom förskola, skola och BVC arbeta för att främja barns hälsa, utveckling och lärande genom tidiga insatser
- via konsultation och handledning till personal skapa goda lärandemiljöer i förskola och skola
- via utbildningsinsatser föra in psykologisk kunskap och bidra till metodutveckling inom BVC, förskola och skola
- via samtal ge stöd till familjer, företrädesvis familjer med barn i låga åldrar
- i samarbete med övriga kompetenser i barn- och elevhälsoteamen göra bedömningar och utredningar utifrån behov i lärandemiljön samt utifrån BVC-verksamhetens behov
- arbeta med forskning, utvärdering och utvecklingsarbete inom området barn och ungdom.

Barnhälsovård

Den medicinska kompetensen i barnhälsoteam representeras av BVC-läkare och BVC-sjuksköterska. De har fördjupade kunskaper inom området folkhälsa samt de medicinska kunskaperna om barnets psykomotoriska utveckling. Arbetet bedrivs både hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande, detta innebär krav på stor kunskapsbredd innefattade bland annat vaccinationskunskap och samtalsmetodik. Barnhälsovården ska

- erbjuda hälsosamtal, hälsoundersökningar och vaccinationer enligt fastställt basprogram
- erbjuda båda föräldrarna stöd i föräldraskapet

- uppmärksamma barn och familjer med särskilda behov och ge individuellt stöd och initiera samarbete. Arbetet sker dels utifrån den enskilda familjen och dels utifrån fasta samarbetsgrupper i syfte att förbättra barns villkor.
- via BVC-sjuksköterskan göra regelbundna besök på alla typer av förskolor och vid behov tillsammans med BVC-läkare, som fungerar som förskolans kontaktläkare
- bedriva kvalitets- och utvecklingsarbete

Skolhälsa

Skolsköterska och skolläkare utgör det team som utför de medicinska insatserna i elevhälsan, i Örebro kommun benämnd Skolhälsa. Skolhälsan är ett eget verksamhetsområde med verksamhetschef enligt hälso- och sjukvårdslagen¹⁷. Den medicinska kompetensen ska sträva efter en helhetssyn på barns och ungdomars hälsa samt ha ett folkhälsoperspektiv i arbetet.

Kompetensen omfattar kunskap om barns och ungdomars normala utveckling, såväl psykomotoriskt som somatiskt, samt avvikelser från denna. Den omfattar också kunskap om sjukdomar och andra faktorer som påverkar hälsa och utveckling. Utifrån denna kunskap ingår förmågan att kunna diagnostisera och behandla lättare avvikelser samt kunna urskilja vad som behöver utredas vidare inom sjukvården. Kunskap om att förebygga hälso- och sjukdomsproblem, liksom kunskap om hälsofrämjande arbete i den fysiska, psykiska och sociala miljön ingår också. Därutöver ingår även kunskap om vaccinationsarbete och kunskap i samtalsmetodik.

Skolhälsan ska

- delta i skolans hälsofrämjande och förebyggande arbete
- delta i skolans arbete för en god lärandemiljö och en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö
- erbjuda hälsobesök och vaccinationer enligt fastställt program
- erbjuda hälsosamtal i hälsofrämjande syfte
- bidra med medicinsk sakkunskap i elevhälsoteamen och i skolan
- uppmärksamma elever med olika former av hälsoproblem och tecken på psykisk ohälsa utifrån hälsosamtalen och andra möten med eleverna
- göra bedömningar och utredningar vid olika former av skolrelaterade hälsoproblem och inlärningssvårigheter
- erbjuda enkla sjukvårdsinsatser som avser vissa begränsade bedömningar och behandlingar samt rådgivning och stöd i psykosociala frågor och svårigheter
- samarbeta med andra vårdgivare utifrån behov.

Studie- och yrkesvägledare

Den vägledande kompetensen omfattar kunskap i samhällsvetenskap och beteendevetenskap. En studie- och yrkesvägledare ska ha studie- och yrkesvägledarutbildning. All vägledning skall utgå från ett pedagogiskt perspektiv, där målet är att ge individen verktyg och metoder att fatta egna beslut om sin egen framtid. Studie- och yrkesvägledaren ingår i elevhälsan och bidrar främst med redskap runt mål- och motivationsarbete. Alla elever i alla skolformer ska ha tillgång till studie- och yrkesvägledning. I grundskolans lägre år arbetar studie- och yrkesvägledare främst konsultativt.

Studie- och yrkesvägledaren ska

- genomföra vägledningssamtal samt samarbetar med övrig personal på skolan runt information och undervisning om utbildningar, yrken, arbetsmarknad och entreprenörskap
- stödja eleverna i formuleringar av mål och planer för framtida studier och yrkesliv
- bidra till att elevernas studie- och yrkesval baseras på en balans mellan personliga intressen, preferenser och förutsättningar och saklig information om studier och utbildningar, arbetslivets kvalifikationskrav och om hur arbetsmarknaden ser ut inom olika yrkesområden
- bistå rektor med kartläggning av kompetensutvecklingsbehovet inom skolans studie- och yrkesorientering samt stödja och utbilda personalgrupper inom området
- verka för att informationsinsatserna når alla elever och är tillförlitlig och tillgänglig när eleverna behöver den
- verka för att vid vägledning och information uppmärksamma de specifika behoven hos elever med funktionsnedsättning, flerspråkiga elever och andra elever som kan tänkas behöva särskilt stöd i förberedelsearbetet inför vidare studier och arbete
- verka för att den studie- och yrkesvägledande verksamheten blir en angelägenhet för all personal samt att den organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av fortsatt utbildning och yrke.

Sekretess och samtycke

Sekretessbelagd¹⁷ information hanteras delvis på olika sätt av skolans personalkategorier. De olika yrkesgrupperna tillhör idag olika verksamhetsgrenar där varje företrädare måste iaktta sin sekretess. Inom barn- och elevhälsan skall man i första hand alltid sträva efter att arbeta med samtycke från deltagande parter.

¹⁷ Offentlighets- sekretesslagen (2009:400)

Samverkansparter

Barn- och elevhälsan samverkar inom den egna verksamheten med ett stort antal samverkansparter i att göra bedömningar och utredningar utifrån behov i lärandemiljön. Samverkan sker också med andra verksamheter och myndigheter för att stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet med syfte att främja barn och ungas psykiska hälsa.

Kommunal nivå

Samverkan inom kommunen sker bl.a. med Central skolstöd¹⁸, Perrongen¹⁹, Öreför/Örefrö²⁰, förvaltningen för funktionshindrade, socialtjänstens olika verksamheter samt kommunledningskontoret och deras strategiska funktioner.

Regional nivå

Samverkan sker med Örebro läns landstings (ÖLL) speciallistkliniker för barn t.ex. ungdomsmottagningen, barn- och ungdomspsykiatri, barn- och ungdomshabiliteringen, barn- och ungdomsmedicin samt enheten för logopedi och foniatri. Samverkan sker också med samhällsmedicin, Örebro läns idrottsförbund (ÖLIF) och andra folkhälsoaktörer. Inom ramen för Regionförbundets uppdrag deltar skolhälsan i Barn- och ungdomsgruppen under Vilgotgruppen, en samverkan mellan länets kommuner och ÖLL.

Statlig nivå

Barn- och elevhälsans kompetenser samarbetar med Örebro universitet och andra lärosäten i utbildningsuppdragen för barn och elevhälsans samtliga kompetenser. Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och våra skolförvaltningar gör årliga överenskommelser om kompletterande stöd som utgår från verksamheternas behov.

Dokumentation och arkivering

Samtliga kompetenser inom barn- och elevhälsan ska dokumentera sitt arbete, utifrån de regler som gäller för varje yrkeskompetens. Det finns särskilda föreskrifter när det gäller kommunens och landstingets verksamheter, se mer om dessa i den kommungemensamma arkiveringsplanen på Örebro kommuns intranät.

Det är viktigt att barn- och elevhälsans dokumentation av handlingar och digitala uppgifter arkiveras. Den har ett stort värde för den enskilde, för kommunens behov samt för framtida forskning.

¹⁸ Centralt skolstöd erbjuder kompletterande kompetenser och verksamhet till samtliga skolformer i Örebro kommun.

¹⁹ Perrongen är en gemensam mottagning för nyanlända barn och ungdomar.

²⁰ Öreför och Örefrö är lokala brotts- och drogförebyggande samverkansformer mellan skola, socialtjänst, polis och fritid.

Systematiskt kvalitetsarbete

De kunskaper och erfarenheter som personalen inom barn- och elevhälsan gör, ska dokumenteras på ett systematiskt sätt och användas i förskolans och skolans kvalitetsarbete. Det innebär också att dessa erfarenheter och kunskaper ska utgöra underlag för prioriteringar av resurser i den egna verksamheten samt på kommunnivå.

För att barn- och elevhälsan ska vara en integrerad del i förskolans och skolans verksamhet ska förskolan och skolan formulera mål och strategier för verksamheten. Ett kvalitetsarbete förutsätter mål som följs upp, utvärderas och dokumenteras och att resultaten analyseras, bedöms och sedan utgör underlag för kommande verksamhetsplanering.

Barn- och elevhälsans organisation och utveckling

Verksamhetsnivå

Varje förskola, skola och gymnasieskola ska ha tillgång till ett barnhälsosteam/elevhälsosteam. Ansvarig för att styra och leda arbetet är förskolechef/rektorer. Barnhälsosteamet riktar sig till förskolan och ska bestå av specialpedagog, kurator, psykolog, BVC-sjuksköterska och BVC-läkare. Elevhälsosteamet riktar sig till grundskolan och gymnasieskolan och ska bestå av specialpedagog, kurator, psykolog, skolsköterska, skolläkare samt för årskurs 7-9 och gymnasieskolan, studie- och yrkesvägledare.

Örebro kommun har en sammanhållen organisation för psykologer inom förskola och grundskola. Övriga kompetenser i teamet, specialpedagog, kurator och skolsköterska, är anställda på respektive förskola och skola. Örebro kommun köper skolläkarinsatser och skolhälsovårdsenhetens insats från barn och ungdomsmottagningen (ÖLL).

Förvaltningsnivå

På förvaltningsnivå skall finnas en samordnings- och utvecklingsgrupp som leds av förvaltningschefer och områdeschefer.

Gruppens uppgift är att driva och samordna barn- och elevhälsans utvecklings- och kvalitetsarbete genom att fånga upp utvecklingsfrågor från verksamheten och bereda frågor till ledningen. Uppdraget är också att utveckla kvalitetsarbetet inom barn- och elevhälsan.

Referenser

Björklund Peter, Cesares Olsson Marie, Philipsson Anna (2010): *Grundämnet*, Örebro läns landsting.

Danermark Berth, Englund Ulrika, Germundsson Per (2010): *Samverkan kring organisation av resurser till målgruppen barn i behov av särskilt stöd - en kartläggning inom Örebro kommun*. Örebro universitet, Hälsoakademin.

DO, BEO, Skolinspektionen (2009): *En handledning för att utforma en likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling i skolan, Förebygga diskriminering och kränkande behandling Främja likabehandling*.

Göteborgs stad, *Mål och riktlinjer för den samlade elevhälsan i Göteborgs Stad*.

Hjørne, Eva och Säljö, Roger (2008): *Att platsa i en skola för alla: elevhälsa och förhandling om normalitet i den svenska skolan*, Norstedts Akademiska Förlag.

Karolinska Institutets folkhälsoakademi (2011): *Att främja barns och ungas psykiska hälsa Vägledning inför val och implementering av metoder*, Stockholms läns landsting, Karolinska institutet, Stockholm.

Kommunfullmäktige (2001): *Barnvisionen*, Örebro kommun.

Kommunstyrelsen (2002): *Trygghetsvision*, Örebro kommun.

Läroplan för förskolan, Lpfö 98, reviderad 2010, Utbildningsdepartementet.
Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, Utbildningsdepartementet.

Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94. Utbildningsdepartementet.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr 11, Utbildningsdepartementet.

Myndigheten för skolutveckling (2003): *Hälsa, lärande och trygghet Att utveckla kommuners och skolors arbete av goda lärandemiljöer Att förverkliga propositionen om Elevhälsa och föra ut kunskapen om sambanden mellan hälsa, lärande och trygghet i skolan*, Stockholm, Fritzes.

Myndigheten för skolutveckling, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen (2007): *Strategi för samverkan i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa*. Edita Västra Aros, Västerås

Ogden, Terje (2005): *Skolans mål och möjligheter*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.

Ogden, Terje (2003): *Social kompetens och problembeteende i skolan: - kompetensutvecklande och problemlösande arbete*, Stockholm, Liber.

Regeringskansliet (2006): *Trygghet, respekt och ansvar En sammanfattning av regeringens proposition 2005/06:38*. Stockholm, Utbildnings- och kulturdepartementet.

SFS 1977:1160, *arbetsmiljölagen*.

SFS 1982:763, *hälso- och sjukvårdslag*.

SFS 2009:400, *offentlighets- och sekretesslag*

SFS 1985:1100, *skollag*.

SFS 2010:800, *skollag*.

SKOLFS 2011:144 *förordning om läroplan för gymnasieskolan*.

Skolverket (2008): *Allmänna råd och kommentarer för arbete med åtgärdsprogram*, Stockholm, Fritzes kundservice.

Socialstyrelsen (2011): *Utvecklingsområden för mödra- och barnhälsovård samt elevhälsa. En kartläggning av professionernas önskemål om riktlinjer eller annan vägledning*, www.socialstyrelsen.se

Socialstyrelsen (2004): *Strategi för samverkan i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa*. Edita Västra Aros, Västerås

SOU 2011:58 *Skolans dokument – insyn och sekretess*.

SOU 2000:19 *Från dubbla spår till elevhälsa*.

Svensson, Allan red (2011): *Utvärdering genom uppföljning. Longitudinell individforskning under ett halvt sekel*. Gothenburg Studies in Educational Sciences.

Sveriges Kommuner och Landsting (2012): *Barnen i fokus. Exempel på förutsättningar för ett framgångsrikt stöd till barn och unga*, Stockholm.

Örebro kommun (2011): *En växande kommun med nya möjligheter Övergripande strategier och budget 2012, med plan för 2013–2014*

Muntlig referens

Vinnerljung, Bo (2010): *Barn som misslyckas i skolan är en högriskgrupp för framtida psykosociala problem – oavsett socioekonomisk bakgrund*, muntlig föreläsning, Örebro.

Elektronisk referens

www.skolverket.se/sb/d/2772

Skolverket (2011): *Mer om...Ur Nya skollagen, Tydligare krav på elevhälsan*, http://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.126247!Menu/article/attachment/Elevh%20525E41sa9mars2011.pdf

Bilaga 1. Styrdokument

Verksamheten inom förskolan och skolan styrs på internationell nivå

Barnkonventionen (1989) ratificerad av Sverige 1990
Salamancadeklarationen (1994)

Verksamheten inom förskolan och skolan styrs på nationell nivå

Skollagen (2010:800)
Läroplaner
Förordningar och föreskrifter
Allmänna råd
Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
Socialtjänstlagen (2001:243)
Arbetsmiljölagen
Diskrimineringslagen (2008:567)
Förvaltningslagen (1986:223)
Arkivlagen
Etiska riktlinjer
Personuppgiftslagen

Verksamheten inom förskolan och skolan styrs på lokal nivå

Örebro kommuns barnvision
Örebro kommuns trygghetsvision
Barn- och elevhälsans riktlinjer
Drogpolitiskt handlingsprogram (2010)
Handlingsplan för genomförande av barnkonventionen
Folkhälsoprogram

Skolhälsovården styrs på nationell nivå

Hälso- och sjukvårdslagen
Socialstyrelsens riktlinjer för skolhälsovården
Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd
Skollagen (2010:800)
Patientdatalagen
Patientsäkerhetslagen
Offentlighets- och sekretesslagen
Socialtjänstlagen
Arbetsmiljölagen

Skolhälsovården styrs på kommunal nivå

Avtal angående skolhälsa i Örebro kommun mellan Örebro kommun och Örebro läns landsting.
Verksamhetsplan och metodbok för skolhälsan i Örebro kommun.
Uppdragshandling för skolsköterskor i Örebro kommun.

Psykologverksamheten styrs på nationell nivå

Hälso- och sjukvårdslagen

Patientsäkerhetslagen

Patientdatalagen

Yrkesetiska principer för psykologer i Norden

Föreskrifter och handbok från Socialstyrelsen

Psykologverksamheten styrs på kommunal nivå.

Styrdokument för psykologer i Örebro kommun

Barnhälsovårdens riktlinjer för BVC-arbete

Bilaga 2 Avtal och samverkansdokument

Avtal mellan kommun och landsting och övriga aktörer:

- Sedan 1994 finns ett avtal mellan Örebro kommun och Örebro läns landsting (reviderat 2010-09-20) genom vilket Örebro kommun köper skolläkarinsatser liksom skolhälsovårdsenhetens insats från barn- och ungdomsmottagningen vid Universitetssjukhuset i Örebro (USÖ).
- Sedan 1997 finns ett avtal mellan Örebro läns landsting och Örebro kommun (reviderat 2002-11-27 och 2007-09-27) genom vilket barnhälsovården köper psykologinsatser motsvarande två tjänster. Detta innebär att kommunens psykologer också arbetar inom barnhälsovården.
- Sedan 2002 finns ett avtal om samverkan för lokalt folkhälsoarbete mellan Örebro kommun och Örebro läns landstings samhällsmedicinska enhet (reviderat 2012 februari). Det innebär bl.a. att kommunen ges stöd att anställa resurspersoner för att arbeta med hälsofrämjande skolutveckling.
- Sedan 2010-06-01 finns en "Principöverenskommelse om samverkan i familjecentral" mellan ÖLL och Regionförbundet.

Samverkansdokument:

- Samverkansöverenskommelse mellan kommunerna i Örebro län och Örebro läns landsting gällande ansvar för hjälpmedel i skolan (2010-11-12).
- Handlingsplan för samverkan och lokala överenskommelser mellan landstingets och kommunernas insatser för barn som far illa eller riskerar att fara illa (2011-02-18).
- Riktlinjer för utredning, uppföljning/åtgärdsansvar och behandling av neuropsykiatriska tillstånd (2008-12-09 revideras 2012).
- Hjälpredan, en stödguide för professionella som tydliggör ansvarsfördelning mellan Örebro läns landsting, kommuner i Örebro län och specialpedagogiska skolmyndigheten gällande barn och elever med funktionsnedsättningar inom olika områden (2011).

Samtliga dokument är utarbetade på uppdrag av Vilgotgruppen, en samverkansgrupp med representanter från länets kommuner och Örebro läns landsting.